

Titel: BREV TIL: Eli Fischer-Jørgensen FRA: Paul Diderichsen (1947-06-15)

Citation: "BREV TIL: Eli Fischer-Jørgensen FRA: Paul Diderichsen (1947-06-15)", i *Louis Hjelmslev og hans kreds*, s. 1. Onlineudgave fra Louis Hjelmslev og hans kreds: https://tekster.kb.dk/text/lh-texts-kapsel_004-shoot-workidUtilg636_0000_004_Diderichsen-Bech_0090.pdf (tilgået 20. juli 2024)

Anvendt udgave: Louis Hjelmslev og hans kreds

Ophavsret: Materialet kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge det til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

15/6 47

Kære Eli, Vi har efterhaanden manøvreret os ind i den modsigelsesfulde Situation at vi begge kan opfatte os paa een Gang som Kreditorer og Debitorer i Korrespondanceforholdet, og da den menneskelige Magelighed - eller for at være mere færdig: det konstante Misforhold mellem Tid og Arbejdspensum - vil plædere stærkt for den førstnævnte Opfattelse, kun de Resultatet let blive fuldstændigt Ophør i Udvidelse af den interesseante Meningsudveksling, som vi er begyndt paa. Jeg vil derfor benytte det sidste af denne Søndag "Aften", efter at jeg har læst Latin med Grethe, der skal op til Mellemskoleeksamen, og paa Grund af elendig Undervisning i Poening med Dovenskab er meget slet funderet i dette Pag - til at svare dig paa dit Brev, medens vi endnu befinder os i en saadan Afstaaelse, at man kan faa sig sig selv til at udtrykke sig skriftligt (var du ikke i Paris, da vi korresponderede saa heftigt om Ordstilling *). Jeg finder, at det er overordentlig væsentlige Sætninger, du anfører mod Hjelmslev, og jeg vil gennemgaa de vigtigste af dem. Punkt for Punkt, for om muligt at præcisere Formuleringen og pasxxx og uddybe Betragtningen. Det, du siger øverst p.2 om Kommutationsprøven er ikke rigtigt, eller i al Paid lidt uheldigt turneret; men da det ikk blot skal gendrive en tænkt Indvending fra Hj. er der ikke Grund til nærmere at diskutere

det.

Længere nede spørger du, om der er muligt at forbinde Stoleben og Solskin i eet Tegnsymbol; her mindes Kierkegaards Bemærkning om "det Ord SteteHX Schnur i Lexiconnet, der dels betegner en Snor, dels en Sønne-

kone" og hævde at hvis du mener "forbinde i eet Tegnsymbol" er det, og hvis du mener at Homonymet ikke er

principielt ikke utænkeligt

2

*"et Tegn" er Spørgsmaalet temmelig overflødig. Overalt hvor vi har Tegn foreligger der et Homonym - og Synonym-problem (som Hj. at ville løse ved at hugge Knuden over), og det kan slet ikke - som du er kommet til at gøre, skønt du med saa stor Styrke bebrejder Hj. det samme - sidestilles med Varianter under samme Fonem. Exx, med a/y : i/8 og blaa/gul : rød/grøn er langt mere slaaende, og dog er jeg ikke aldeles vis paa at der ikke kan findes meget forbavsende Tilfælde af den Art, naar vi fjerner os tilstrækkeligt fra vor Kultur. I al Fald kan Hj. have Ret i, at en universel Kalkyle over de sproglige Muligheder ikke paa Forhaand maa udelukke nogen Kombination, og dette Hensyn tror jeg har spillet forstyrrende ind i hans Behandling af Substansproblemet. - I øvrigt dækker Hj.s Udtryk "Affinitet" al sin Vagthed meget godt den Opfattelse, du selv naar tiljeme "»Affinitet" kan naturligvis kun bestaa mellem to Formninger og ikke mellem en Form og "gine masse amorphe" (dette er Saussures Udtryk). om Forskellen paa Hj. s og Saussures Formbegreb Dine Bemærkninger/p.3 og navnlig de udmærkede Exx. p.4 er en Række Pletske, som jeg naede at referere (hvis man kan referere et 2 Skud?) i det sidste Kollokvium, der væsentligt formåede sig som en Gengivelse af mit sidste Brev til dig. Her kan jeg ikke finde paa den svageste Indvending. Spørgsmaalet om Indhold og Udtryk er vi mas ske ikke saa uenige om, som du tror, men vi kax' ser det under noget forskellige Aspekter, nærmer os til det fra forskellige Kanter. Du har Ret i, at det maa

synes

i nøje Forbindelse med Form-Substans-kKgxjsJuE problemet, specielt fordi to Tankegange synes at blive sammenblandet baade hos Saussure andre ogsaa); for det første siges nemlig

ses

og Hj o (og af og til hos os Indholdformen at Forme Indholdssubstansen „Udtryksformen at forme

former ind Tegnsymbolerne

Udtrykssubstansen, for det andet Varmes l af deres Forhold til Ind- (Udtrykssubst. formes af Indholdet).

Tegnsymbolerne

3

Dine Bemærkninger om Hovedforskellen mellem Udtryk og Indhold træffer nok noget væsentligt, men lader sig næppe fastholde i den Form du har givet dem. Et Blik paa det kinesiske Skriftsprog vil vise dig, at man meget vel kan have (aar nogenlunde) et Tegnsymbol for hvert Tegnsymbol, selv om Symbolernes sinnelike Side hentes fra et enkelt Omraade, og paa den anden Side bør man vel heller ikke paa Forhaand udelukke en Characteristica generalis, hvor Indholdet et reduceret til Kombinationer af et begrænset Antal Elementer, der ikke hver for sig kan være Tegnsymbol, 4@et er jo netop det Bohr Gang par Gang fremhæver

Louis Hjelmlev og hans kreds,

som den ejendommelige Vanskelighed bed den moderne Naturerkendelse (dvs, Ordene) se, at Sproget kun kan betegne hvad der findes i JSakrokosmos, medens

-

man ved den sidste Analyse af de fysiske Størrelser træffer på noget, der under en Synsvinkel kan betegnes som Bølger under en anden som Korpuskler. Mangelen ved den berømte Han-Tyr (som du vist kom til at sige en Gang) er jo, at Signifikationsfigurerne i Modstand sætning til Udtryksfigurerne altid selv synes at være Tegninhold (blot for andre Tegnudtryk). Ordet Okse sammenfatter altså i sit Indhold, to andre Indhold, der hver kan have sit Udtryk; men man vil forgæves lede om et Ord, hvor på samme Kan. de to Tegnudtryk er smeltet sammen under eet Indhold. For eni elig har vi jo i de formaliserede Videnskabsprog Ex. på Sprog, hvor der til hvert Tegninhold syrer et (i Figurer ikke opløseligt) Tegnudtryk. Totoids ± fxx & KHExmxx xx & f f & x & x ® # & x & x : * & x & k. x skal tseidcKxxaAxkaxiixjag & RxExiaXKKSXxxxxXit jfcxLSXHgxixgKxfax Ligesom vi først erkender Udtryksfigurerne ved kunstig Abstraktion (der vel foregår i MetalingvistikKeru); hvor p eller a e ~H-»r bliver ophøjet til TegmwhVITTT), så al edes Indholdsfigurerne principielt først i en Metalingvistik (fysisk, psykologisk, fænomenologisk) kunne optræde som Tegninhold. Som et saadant Metasprog opfatter jeg Brøndals Sproganalyse. Jeg mener altså at det er principielt urigtigt, når du definerer

en

man

4

Tegnet som en Xømkik Forbindelse af et Indholdselement og en Kombination af Udtrykselementer; der på et kinesisk Skrifttegn eller den latinske Imperativ j.1 har du klare Kxx. på det KuadsiiAiBX omvendte. Asymmetien er altså kun statistisk ikke principiel. Ex. med Morse viser derimod en virkelig principiel ForskelsHafJLfcxyk Udtryksstørrelser af alle Arter kan blive Indhold for en Udtryksstruktur af anden Art, men Indholdsstørrelser kan vel aldrig nogensinde

på

1 * • <*U & i f> Mine Bxx. med Skriften og Lydfilmen må nok omtolkes; men jeg

blive Udtryk for noget"

"H j.

gider ikke i Aften tage dem frem igen. Derfor blot endnu en Befærdning i til den sidste "kanoniske" Betragtning om Tegninventarets Begrænsning

Her gælder det sikkert, at man kan principielt kan skabe nye Tegn (dvs både Tegnudtryk og Tegninhold); WettF haf således lavet over SOO splinter nye giosaematiske Tegn, der dog kan opløses i et begvomet Antal S&ammer og derivativer; men man kan ikke skabe nye Figurer, hverken i Udtryk eller Indhold uden at Sproget bliver et andet, og hvis du lavede et nyt Pronomen, er det jo sandsynligt, at der kommer en ny Figur i Indholdet (hvad siger du for Resten til Optagelsen af saadanne Præpositioner som å og perjogaa Pronominer skal fx. i Balkansprogene ofte være laant?). Endelig raar jeg protestere mod din Karakteristik af Brøndal; (man akulde tro du kun kendte ham gennem Referat af Hj.) han har ingenlunde defineret ud fra et vilkaarligt Udvalg af filo- sofiske Kategorier. Han er ved en Analyse af de hidtidige grammatiske Kategorier kommet til det Resultat, at de svarer til de fire Kategorier, der hos praktisk talt alle Kategorilærens Mestre betragtes som de centrale (og pas tilsvarende Mae. de med Relationsarterne), og han mener - muligvis med Urette - at dette ikke er et Udvalg, men det minimum, der er tilstrækkeligt og nødvendigt for at definere alle Tankens Former, m.a.o. hævder han at, opstillet et "Indholdsalfabet". Jeg har ikke hørt noget til Hj. endnu; så; - a)hn er vist ikke kommet tilbage; men nu kan det vel næppe vare længe. - Naur ser jeg dig selv"

De hjerteligste Hilsner

5

Mandag Morgen Jeg har tænkt videre på Forskellen mellem Indhold og Udtrykmi Nat og vil • resumere min Præcisering af din lagttagelse derhen, at 1) vor Evne til at erkende Udtryksfigurer beror på Alfabetets Opfindelse - geografiske der synes å skyldes et enest; aaende Sammentræf af historiskis Tilfældigheder 2) at de praktiske Hensyn, som du nævner har bevirket, at man har haft større Interesse i at opløse Udtrykket i Figurer 3) at denne Proces er blevet lettet i væsentlig Grad ved at de fonetiske Figurer følger efter hinanden i Tiden eller (som Acc. og Modulation) kan isoleres som kvalitativt forskellige » medens Indholdselementerne er sammensmeltet på en anderledes fuldkommen Maade 4) - og det er naturligvis det fundamentale i

Sagen - at al Erkendelse er Objektiv— ring, og at nicht-sinnliches derfor kun kan erkendes ved at gøres til Sinn for et sanseligt Symbol eller Udtryk. I Videnskabernes klassiske Faseanalyserede man den direkte sanselige Verxdenjden ao- derne Videnskabs Opgave ligger i at skabe Symboler, der kan tjene som Modeller for Analysen af*de ikks Ting, man ikke ser*;*den er altsaa i strengeste Forstand transscendental eller metafysik eller apriorisk hvis man tager disse Ord i den misforstaaede og forvrængede Betyd- ning de har faaet i den vulgære Positivisme, som vi alle med større eller mindre Held prøver at kæmpe os ud af, og som Arvefjenden i hele Brøndals Tænkning. Og dermed nok'for denne Gangjlille Marianne kalder mig ned til / vores daglige Morgentur i Haven, hvor vi skal se de Blomster der er sprunget ud og kikke efter modne Jordbær, Ærter og Radiser.

saakaldt

var

P.